

ЗАХОДИ ДЕРЖАВИ ЩОДО РЕІНТЕГРАЦІЇ ТОТ УКРАЇНИ ЯК СКЛADOVA ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Гончаренко Г.А.,

доктор юридичних наук, професор,

Національна академія Служби безпеки України

ORCID: 0000-0003-2483-8097

e-mail: hanna.goncharenko@gmail.com

Нікітюк Ю.М.,

магістр,

Національна академія Служби безпеки України

Гончаренко Г.А., Нікітюк Ю.М. Заходи держави щодо реінтеграції ТОТ України як складова відновлення національної державності: теоретико-правовий аспект.

У статті здійснено комплексне теоретико-правове дослідження заходів державної політики щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій України як невід'ємного елемента відновлення національної державності. Аналізуються правові механізми, соціально-економічні заходи, безпекові виклики та інформаційна політика держави у контексті забезпечення суверенітету та територіальної цілісності.

Теоретико-правовий аспект дослідження ґрунтується на аналізі нормативно-правових актів України, міжнародних стандартів та доктринальних підходів до реінтеграції постконфліктних територій. Досліджено юридичні проблеми нормативного забезпечення процесу реінтеграції, зокрема питання відновлення правопорядку, правового статусу осіб, які проживали на тимчасово окупованих територіях, а також проблематику перехідного правосуддя. Значна увага приділена аналізу національного законодавства, зокрема Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», законодавчих актів щодо військово-цивільних адміністрацій, а також міжнародних правових зобов'язань України у сфері відновлення державного контролю.

У статті представлено правові та інституційні аспекти реалізації державної політики реінтеграції, зокрема діяльність органів державної влади у розробці та впровадженні відповідних заходів.

Окремо проаналізовано соціально-економічні заходи як елемент державного суверенітету. Обґрунтовується необхідність державної підтримки відновлення інфраструктури, розвитку місцевого самоврядування, забезпечення доступу населення до базових соціальних послуг та створення умов для економічного зростання в реінтегрованих регіонах.

Безпекові аспекти реінтеграції розглядаються через призму необхідності боротьби з незаконними збройними формуваннями, колабораціонізмом та проведенням заходів з розмінування територій. Визначено ключову роль правоохоронних органів та судової системи у відновленні державного контролю та правопорядку.

Окрему увагу приділено інформаційній політиці держави у сфері реінтеграції. Досліджено механізми боротьби з дезінформацією, способи зміцнення національної ідентичності та підтримки проукраїнських інформаційних наративів. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до комунікаційної політики держави як засобу формування суспільної довіри до державних інституцій та стабілізації ситуації на реінтегрованих територіях.

Новизна дослідження полягає у системному аналізі заходів державної політики реінтеграції, що поєднує правові, політичні, економічні та безпекові аспекти. Запропоновано концептуальні підходи до гармонізації законодавчих та управлінських механізмів реінтеграції, що сприятиме формуванню дієвої стратегії відновлення державного суверенітету.

Висновки дослідження можуть бути використані при розробці нормативно-правових актів, стратегічних документів щодо деокупації та реінтеграції, а також у практичній діяльності державних органів. Вони також є корисними для міжнародних партнерів України, які надають технічну, фінансову та консультативну підтримку у сфері реінтеграції.

Ключові слова: реінтеграція, тимчасово окуповані території, національна безпека, національна державність, державна політика, захист національної державності.

Goncharenko G.A., Nikityuk Y.M. State measures for the reintegration of the TOT of Ukraine as a component of the restoration of national statehood: theoretical and legal aspect.

The article conducts a comprehensive theoretical and legal study of state policy measures for the reintegration of temporarily occupied territories of Ukraine as an integral element of the restoration of national statehood. It analyzes legal mechanisms, socio-economic measures, security challenges, and the state's information policy in the context of ensuring sustainable sovereignty and territorial integrity.

The theoretical and legal aspect of the study is based on the analysis of Ukrainian regulatory legal acts, international standards, and doctrinal approaches to the reintegration of post-conflict territories. The legal problems of regulatory support for the reintegration process are investigated, in particular the issues of restoring law and order, the legal status of persons who lived in temporarily occupied territories, as well as the issues of transitional justice. Considerable attention is paid to the analysis of national legislation, in particular the Law of Ukraine "On Ensuring the Rights and Freedoms of Citizens and the Legal Regime in the Temporarily Occupied Territory of Ukraine", legislative acts on military-civilian administrations, as well as Ukraine's international legal obligations in the field of restoring state control.

The article presents the legal and institutional aspects of the implementation of the state reintegration policy, in particular the activities of state authorities in the development and implementation of relevant measures.

Separately, socio-economic measures are analyzed as an element of state sovereignty. The need for state support for the restoration of infrastructure, the development of local self-government, ensuring the population's access to basic social services, and creating conditions for economic growth in reintegrated regions is substantiated.

The security aspects of reintegration are considered through the prism of the need to combat illegal armed formations, collaborationism, and demining activities. The key role of law enforcement agencies and the judicial system in restoring state control and law and order is identified.

Special attention is paid to the state's information policy in the field of reintegration. Mechanisms for combating disinformation, ways of strengthening national identity and supporting pro-Ukrainian information narratives are investigated. The need for a comprehensive approach to the state's communication policy as a means of building public trust in state institutions and stabilizing the situation in the reintegrated territories is substantiated.

The novelty of the study lies in the systematic analysis of state reintegration policy measures, which combines legal, political, economic and security aspects. Conceptual approaches to harmonizing legislative and administrative mechanisms of reintegration are proposed, which will contribute to the formation of an effective strategy for the restoration of state sovereignty.

The findings of the study can be used in the development of regulatory and legal acts, strategic documents on de-occupation and reintegration, as well as in the practical activities of state bodies. They are also useful for Ukraine's international partners who provide technical, financial and advisory support in the field of reintegration.

Key words: reintegration, temporarily occupied territories, national security, national statehood, state policy, protection of national statehood.

Постановка проблеми. Реінтеграція тимчасово окупованих територій України є складним і багатовимірним процесом, що безпосередньо пов'язаний із питаннями суверенітету, територіальної цілісності, національної безпеки та суспільної стабільності.

Починаючи з 2014 року Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами, які пов'язані не лише з деокупацією тимчасово окупованої території нашої держави, а й іншими аспектами, що ускладнюють цей процес, серед яких правові, політичні, соціальні, економічні та безпекові проблеми.

З правової точки зору, не новою є проблема нормативної невизначеності термінології, пов'язаної з реінтеграцією. Окрім того, існує нагальна необхідність розробки дієвої законодавчої бази, що регулюватиме статус та особливості управління деокупованими територіями, гарантуватиме захист прав громадян та встановлюватиме правові механізми відновлення державного контролю.

Через призму відновлення національної державності, для підвищення ефективності реінтеграції зазначимо про наявність політичних ризиків, зумовлених небезпекою внутрішньої дестабілізації через неоднорідність політичних настроїв серед населення звільнених територій, що може ускладнити процес державного управління та створити передумови для соціальних конфліктів.

Помилкою буде не врахування соціальних викликів, що включають інтеграцію громадян, які тривалий час проживали під впливом окупаційної влади та інформаційної пропаганди, що могла тією чи іншою мірою вплинути на їхні суспільні орієнтири, світогляд та рівень довіри до державних

інституцій України. А відновлення критичної інфраструктури, створення робочих місць та залучення інвестиційних ресурсів є ключовими економічними завданнями, без яких реінтеграція неможлива.

Крім того, потрібно окрему увагу приділити безпековим аспектам, зокрема мова йде про необхідність здійснення розмінування, нейтралізацію диверсійних груп та боротьбу з колабораціоністами.

Тож, відсутність комплексного підходу до вирішення цих проблем може призвести до затяжної нестабільності, зростання сепаратистських настроїв та втрати ефективного державного контролю над реінтегрованими територіями.

Саме тому необхідне системне наукове дослідження заходів державної політики щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій як одного з ключових напрямів відновлення національної державності, що потребує координації зусиль усіх державних інституцій, міжнародних партнерів та громадянського суспільства для забезпечення стабільного майбутнього України.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика різних складових реінтеграції тимчасово окупованих територій України є предметом наукового обговорення й аналізу, особливо в останні часи, як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці. Зокрема, українські дослідники зосереджувалися на аналізі політико-правових механізмів реінтеграції, зокрема О.В. Кресін [1] досліджує міжнародно-правові аспекти реінтеграції, акцентуючи увагу на необхідності імплементації міжнародних стандартів у законодавство України. О.В. Гуменюк [2] аналізує соціально-економічні аспекти реінтеграційної політики, підкреслюючи роль соціальних програм та економічної реабілітації населення деокупованих територій. П.Б. Гайдуцький розглядає питання політичної стратегії держави з реінтеграції, наголошуючи на необхідності формування консолідованої державної політики з урахуванням позицій різних соціальних груп. О.І. Гриценко [3] досліджує безпековий аспект реінтеграції, підкреслюючи важливість заходів із забезпечення правопорядку та нейтралізації загроз, пов'язаних із діяльністю колабораціоністських елементів і диверсійних груп.

Розглядаючи зарубіжні дослідження, зазначимо, що вони надають можливість порівняти підходи різних держав до проблеми реінтеграції. Зокрема, Дж. Кауфман [4] аналізує досвід Хорватії, яка стикалася з такими викликами під час повернення контролю над окупованими територіями після конфлікту в 1990-х роках. Він акцентує увагу на важливості мирних угод, міжнародної підтримки та довготривалих соціальних програм для реінтеграції населення. Р. Брубеккер [5] досліджує процес об'єднання Німеччини, зокрема проблеми інтеграції громадян східної частини країни, акцентуючи увагу на розбіжностях у політичній культурі та економічному розвитку. Т. Глезер [6] аналізує теоретико-правові аспекти реінтеграції у постконфліктних суспільствах, наголошуючи на необхідності проведення судових реформ, амністій та процесів люстрації для забезпечення стабільності на територіях, де здійснюється реінтеграція після тимчасової окупації.

Досвід інших країн свідчить про необхідність комплексного підходу до реінтеграції, який включає одночасну реалізацію політичних, соціально-економічних та безпекових заходів.

Таким чином, наукове опрацювання проблеми дієвості заходів держави по реінтеграції тимчасово окупованих територій України як складової відновлення національної державності свідчить про необхідність розробки системного підходу, що базується на досвіді міжнародного права, практиках постконфліктного врегулювання та особливостях внутрішньої політики України. Залишається відкритим питання щодо ефективності окремих реінтеграційних заходів, що потребує подальших досліджень і розробки як окремих елементів стратегій по реінтеграції, так і кроків по їх фактичній реалізації.

Метою статті є аналіз нормативно-правового регулювання та безпосередньо державної політики України щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій як ключового елемента відновлення національної державності. Дослідження спрямоване на систематизацію заходів, що реалізуються державними інституціями, охоплюючи питання в політико-правовій, соціально-економічній, безпековій та гуманітарній сферах з відновлення суверенітету та конституційного ладу. А отримані результати дослідження сприятимуть поглибленню наукового розуміння процесу реінтеграції як складової державотворчих процесів, вироблення практичних рекомендацій для органів державної влади, а також вдосконалення нормативно-правового регулювання реінтеграційних заходів у відповідності до національних інтересів України.

Виклад основного матеріалу. Реінтеграція тимчасово окупованих територій України є стратегічним пріоритетом державної політики, що зумовлено необхідністю відновлення територіальної цілісності та державного суверенітету. Внаслідок військової агресії російської федерації Україна зіткнулася з комплексними викликами, що охоплюють політичну, правову, економічну та гуманітарну сфери. Захист національної державності у цьому контексті передбачає посилення інституційної стійкості, зміцнення національної ідентичності та забезпечення контролю над інформаційним простором, що безпосередньо пов'язані з процесами реінтеграції на деокупованих територіях.

Тож, визначимо, що розуміється під поняттям «реінтеграція». Українські вчені дають такі тлумачення, а саме Семчинський К.В. визначає, що реінтеграція – це «процес повернення деокупованих територій в політико-правовий, економічно-соціальний і культурно-інформаційний простір держави» [7], а ось Явір В.А. під реінтеграцією розуміє згуртовуючу ідею, метою якої є консолідація поліетнічної української нації, незважаючи на етнічне походження громадян та їх місце проживання [8].

Вивчивши тлумачення поняття «реінтеграція», яке є і в словниках і думки вчених, погоджуємося з визначенням, наданим в монографії «Деокупація й реінтеграція в Україні: реалії та перспективи», підготовленій колективом вчених Національної академії Служби безпеки України, де зазначено що, «здебільшого у поняття реінтеграції, особливо у міжнародному контексті, вкладається людиноцентричний контекст. Водночас у цій праці розглядаємо реінтеграцію як в частині адаптації та подальшої інтеграції громадян України з тимчасово окупованих територій у громадське життя Української держави, що відновила територіальну цілісність, так і в частині застосування комплексу заходів правового, адміністративного, організаційного та соціально-економічного, культурного, інформаційного й освітнього характеру з відтворення, зокрема, соціально-економічних зв'язків між регіонами, відбудови економічного потенціалу країни» [9].

В Україні питання реінтеграції тісно пов'язане з політико-правовими аспектами, що регулюються національним законодавством.

У 2021 році було оприлюднено проєкт Закону України «Про засади державної політики перехідного періоду», розроблений з метою належного законодавчого врегулювання державної політики перехідного періоду – як комплексу заходів із протидії збройній агресії РФ проти України, відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону та забезпечення державного суверенітету України, відновлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування на тимчасово окупованих територіях, подолання наслідків збройної агресії РФ проти України, реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців, розбудови сталого миру та неповторення окупації [10]. На жаль, у 2022 році цей проєкт, що мав встановити основні принципи державної політики щодо деокупованих територій, визначаючи механізми їх адміністративного управління, економічної відбудови та забезпечення правопорядку був відкликаний. Робота щодо його доопрацювання триває.

Для розуміння розвитку правового забезпечення досліджуваної тематики, вкажемо, що протягом років збройної агресії РФ проти України Верховна Рада України прийняла низку основоположних законодавчих актів, що регулюють окремі питання державної політики щодо тимчасово окупованих територій, зокрема й Криму та Донбасу, дамо стислий огляд і зміст прийнятих актів.

Один з таких, це Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» № 1207-VII [11], прийнятий ще 15 квітня 2014 року, який покликаний визначити основи правового режиму на тимчасово окупованих територіях і гарантувати захист прав громадян, що проживають на цих територіях.

Ще кілька важливих в рамках нашого дослідження Законів України, прийнятих у 2014 році це: «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12 серпня 2014 року № 1632-VII [12], який регулює питання правосуддя та кримінального провадження в умовах антитерористичної операції, встановлюючи специфічний порядок для здійснення правосуддя на територіях, що перебувають під впливом збройного конфлікту; «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 2 вересня 2014 року № 1669-VII [13], що визначає перелік тимчасових заходів, які мають бути вжиті в умовах антитерористичної операції для забезпечення національної безпеки та громадського порядку; «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII [14], що спрямований на захист прав внутрішньо переміщених осіб – людей, які були змушені залишити свої домівки через агресію РФ, і гарантує їм певні соціальні та правові захисти.

Відповіддю на виклики часу (зокрема, обґрунтовувалося, що під час проведення у Донецькій та Луганській областях антитерористичної операції з'ясовано існування низки проблем, зумовлених нездійсненням органами місцевого самоврядування покладених на них Конституцією та законами України повноважень протягом тривалого часу внаслідок їх фактичного самоусунення від виконання своїх повноважень і що вкрай негативно позначається на забезпеченні безпеки та життєдіяльності населення в районі проведення антитерористичної операції) і для унормування відповідних відносин та створення умов для забезпечення життєдіяльності відповідних територіальних громад, вирішення питань місцевого значення шляхом установаження особливого порядку здійснення окремих повноважень органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських рад, їх виконавчих органів, обласних, районних рад) у районі проведення антитерористичної операції, у разі коли відповідні органи місцевого самоврядування такі повноваження не здійснюють або самоусунулися від їх виконання, передбачено утворення і діяльність військово-цивільних адміністрацій як

тимчасових державних органів, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції [15]. Це вносив Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» 3 лютого 2015 року № 141-VIII, що і станом на сьогодні є чинним і регулює створення та функціонування військово-цивільних адміністрацій на тимчасово окупованих територіях, що забезпечуватиме державну владу на цих територіях.

Ці закони приймалися в різні роки під впливом розвитку подій, пов'язаних з агресією РФ проти України. Спочатку, в умовах несподіваності та очікування можливого швидкого вирішення конфлікту, більшість нормативно-правових актів були розроблені як тимчасові заходи, що, однак, мали на меті відновлення контролю над окупованими територіями. Однак з часом, коли ситуація не вирішувалася, а збройна агресія тривала, правова регламентація ставала все більш системною та фундаментальною, що призвело до поступового переходу від тимчасових заходів до довгострокових і більш узгоджених рішень. Попри це, наявні закони все ж залишаються певним нагромадженням різних підходів і бачень вирішення цієї проблеми.

Окрім зазначених законодавчих актів є варті уваги підзаконні, а саме, у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» [16], введеним в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 та у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» [17], введеним в дію Указом Президента України від 11 березня 2021 року № 117/2021 містяться ключові положення щодо правових механізмів відновлення суверенітету України.

Аналіз чинного законодавства свідчить про численні неузгодженості та протиріччя, які є як у термінах, так і в підходах до розв'язання проблем. Це не сприяє послідовній і чіткій політиці з боку держави. Зміни в законодавстві, що здійснюються без комплексного підходу, можуть створювати враження непослідовності, що, безумовно, може впливати на сприйняття державної політики як внутрішніми громадянами, так і міжнародними партнерами України.

Тож, за відсутності законодавчого акту, який би мав стати основою для формулювання чіткої, послідовної та системної державної політики, що забезпечить єдність і прогнозованість усіх правових актів і дій у цій сфері. В питаннях державної політики щодо реінтеграції основним документом є зазначена вище Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затверджена Указом Президента України у 2021 році. Розглянемо основні моменти детальніше. Так, згідно Стратегії, центральним елементом політики деокупації та реінтеграції цієї території є реалізація комплексного набору заходів дипломатичного, військового, економічного, інформаційного, гуманітарного та інших напрямів. Одним з ключових компонентів політики реінтеграції є застосування інклюзивного суспільного діалогу, що включає участь інститутів громадянського суспільства, зокрема в процесах підготовки та реалізації політики, а також механізмів забезпечення миру.

Серед основних цілей державної політики реінтеграції окреслено, зокрема, визначення правових засад перехідного правосуддя, формування та реалізацію політики в правовій, соціальній, освітній, інформаційній, гуманітарній та інших сферах, спрямованої на зміцнення довіри, а також гарантування прав і законних інтересів громадян України, що постраждали від тимчасової окупації. Крім того, акцентується увага на забезпеченні сталого розвитку держави, що відповідає принципам внутрішньої та зовнішньої політики, а також стратегічному курсу на інтеграцію України в Європейський Союз та НАТО.

До передумов успішної реінтеграції віднесено розвиток демократичних інститутів та механізмів захисту прав і свобод людини, що передбачає поступове наближення рівня життя в Україні до європейських стандартів, підвищення ефективності державного управління та зміцнення обороноздатності держави.

Ефективна реінтеграція тимчасово окупованих територій потребує не лише правового закріплення відновлення національної юрисдикції, а й комплексних заходів державного впливу, що сприяють стабілізації ситуації, відновленню економіки та соціального життя. Формування міцної правової основи створює передумови для подальшої імплементації державних ініціатив у сферах безпеки, соціального захисту, економічної відбудови та інформаційної політики. Проте правові механізми самі по собі не можуть забезпечити ефективну реінтеграцію без активного залучення виконавчих органів влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства.

Відновлення державності на цих територіях має базуватися на синхронному поєднанні правових інструментів із практичними державними заходами, які забезпечать не лише повернення територій

під контроль України, а й гарантуватимуть довготривалу стабільність, безпеку та добробут їхніх жителів.

Соціально-економічні заходи є важливою складовою процесу реінтеграції, спрямованою на відновлення економічного потенціалу регіонів та забезпечення добробуту громадян. Основним завданням держави у цьому напрямі є створення умов для відродження підприємництва, залучення інвестицій та забезпечення громадян робочими місцями. Важливу роль відіграє розвиток інфраструктури, зокрема модернізація транспортних шляхів, відбудова енергетичних мереж, житлового фонду та соціальних установ, що сприятиме інтеграції деокупованих територій у загальнонаціональну економічну систему.

Державна політика спрямована на надання широкого спектру соціальних послуг для громадян, які повертаються на деокуповані території. Йдеться про забезпечення доступу до освіти, медицини та соціального захисту. Одним із пріоритетних напрямів є реалізація програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, що включає надання житлових субсидій, фінансової допомоги та створення спеціальних соціально-реабілітаційних центрів.

Безпекові заходи, безумовно, відіграють ключову роль у стабілізації реінтегрованих територій. Першочерговим завданням держави є відновлення правопорядку та ліквідація загроз, пов'язаних із діяльністю диверсійних груп, незаконних збройних формувань та колаборантів. Для цього здійснюється розмінування територій, посилення контролю за обігом зброї, а також відновлення діяльності правоохоронних органів та судової системи.

Невід'ємним компонентом безпекової стратегії є державна інформаційна політика, оскільки інформаційні загрози залишаються серйозним викликом для процесу реінтеграції. Україна активно розвиває механізми боротьби з пропагандою та дезінформацією, спрямовані на нейтралізацію ворожих наративів та формування об'єктивної картини подій. У цьому контексті важливими є як державні інформаційні ресурси, так і підтримка незалежних медіа, що сприяє створенню єдиного інформаційного простору.

Реінтеграція також потребує широкої міжнародної підтримки, яка забезпечує політичну, фінансову та технічну допомогу з боку стратегічних партнерів України. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ООН, ОБСЄ, ЄС та НАТО, сприяє моніторингу ситуації, наданню гуманітарної допомоги та реалізації програм економічного розвитку, що прискорює відновлення територій та інтеграцію їх у загальнодержавні процеси.

Підсумовуючи, зазначимо, що у представленому науковому дослідженні поєднані правові, політичні, соціально-економічні, безпекові та інформаційні аспекти реінтеграції тимчасово окупованих територій України, представлено державні заходи реінтеграції у їх взаємозв'язку та комплексному впливі на відновлення національної державності.

У межах дослідження запропоновано концепцію інтегрованого підходу, що передбачає синхронізацію правових механізмів із практичними державними заходами, які забезпечують довготривалу стабільність та розвиток реінтегрованих територій, що робить це дослідження цінним як для наукової спільноти, так і для органів державної влади.

Висновки. Реінтеграція тимчасово окупованих територій є складним, багатоаспектним процесом, що вимагає цілісного підходу. Відновлення національної державності можливе лише за умови гармонійного поєднання політико-правових, соціально-економічних, безпекових та інформаційних заходів, кожен з яких є важливим елементом загальної стратегії.

Правові механізми створюють нормативну основу для реінтеграції, тоді як соціально-економічні заходи сприяють поверненню громадян до нормального життя та розвитку інфраструктури. Безпекові заходи гарантують стабільність і правопорядок, а інформаційна політика дозволяє нейтралізувати дезінформацію та посилити національну ідентичність населення реінтегрованих територій.

Комплексний підхід до реінтеграції передбачає взаємодію між державними інституціями, міжнародними партнерами та громадянським суспільством, що забезпечить ефективне відновлення державного суверенітету. Важливу роль відіграє міжнародна підтримка, яка сприяє політичній, фінансовій та гуманітарній стабілізації звільнених територій. Стаття обґрунтовує необхідність стратегічного планування реінтеграційних заходів із урахуванням отриманого досвіду, що дозволить забезпечити їхню дієвість і сталий розвиток України в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кресін О.В. Правові аспекти реінтеграції окупованих територій: міжнародний і національний виміри. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. № 3. С. 25–40.
2. Гуменюк О.В. Реінтеграція як складова державної політики України щодо тимчасово окупованих територій. *Право України*. 2020. № 8. С. 105–120.

3. Гриценко О.І. Національна безпека України в умовах гібридних загроз. Київ: Наукова думка, 2022. 172 с.
4. Kaufman J. Peacemaking and International Order: Lessons from Croatia. Oxford: Oxford University Press, 2019.
5. Brubaker R. Citizenship and Nationhood in Germany. Cambridge: Harvard University Press, 2020.
6. Glaeser T. Legal Frameworks for Post-Conflict Reintegration: Comparative Analysis. Berlin: Springer, 2021.
7. Семчинський К.В. Хорватські уроки для України: деокупація, реінтеграція та розбудова миру. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Випуск 6. С. 61.
8. Явір В.А. Реінтеграція тимчасово окупованих територій як завдання етнонаціональної політики України. *Правова держава*. Вип. 28. С. 440. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2017_28_53.
9. Деокупація й реінтеграція в Україні: реалії та перспективи: моногр. / А.М. Благодарний, Г.А. Гончаренко, С.В. Клименко та ін. Київ: НА СБУ, 2025. 308 с.
10. Про засади державної політики перехідного періоду: проєкт Закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72625.
11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.
12. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням анти-терористичної операції: Закон України від 12 серпня 2014 року № 1632-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1632-18#Text>.
13. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: Закон України від 2 вересня 2014 року № 1669-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18#Text>.
14. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
15. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» від 27 січня 2015 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1855&skl=9.
16. Про Стратегію національної безпеки України: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року, введене в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>.
17. Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року, введене в дію Указом Президента України від 11 березня 2021 року № 117/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2021#Text>.